

Aanbeveling nr. 324 van 10 maart 2023

Aanbeveling rond het sociaal tarief

1 Onderwerp van de aanbeveling

Energie is een levensnoodzakelijk goed. De commotie en ongerustheid over het risico op een energietekort en afschakelplannen illustreert hoe belangrijk energie voor burgers is. Voor sommige huishoudens is dit geen doemscenario, maar nu reeds bittere realiteit. Er zijn situaties waarbij personen of gezinnen omwille van betalingsmoeilijkheden¹ een verminderde toegang hebben tot energie.

In zijn tweejaarlijkse verslagen werkte het Steunpunt tot bestrijding van armoede al herhaaldelijk rond het recht op energie en rond de manier waarop dit recht vaak op de proef wordt gesteld in situaties van bestaansonzekerheid. De huidige energiecrisis en de sterke prijsstijgingen maken dat nog duidelijker.

Unia ontving de voorbije maanden een aantal meldingen in verband met de energiecrisis. Die meldingen hadden te maken met verschillende problematieken en de bevoegdheid van verschillende overheden. Daarom richten we deze aanbeveling tot verschillende ministers.

Unia, het Steunpunt tot bestrijding van armoede en Myria pleiten ervoor dat alle betrokken overheden de problematiek van de energieprijzen gezamenlijk en in overleg met de verschillende actoren op het terrein aanpakken. Het gaat hier om zeer uitgebreide materie en daarom beperken we deze aanbeveling tot het sociaal tarief.

2 INHOUD

1	ONDERWERP VAN DE AANBEVELING.....	0
2	INHOUD.....	0
3	HUIDIGE CONTEXT: KWETSBAARHEID DOOR DE ENERGIECRISIS.....	2
4	MATERIËLE BEVOEGDHEDEN	3
5	ENERGIEARMOEDE.....	4
6	HET SOCIAAL TARIEF VOOR ENERGIE	6

---

¹ Duurzaamheid-en-Armoede-Tweejaarlijks-verslag.pdf (armoedebestrijding.be) p.27

6.1	<i>Het 'klassieke' sociaal tarief, 'statuut' genoemd</i>	6
6.2	<i>Het 'uitgebreide' sociaal tarief gekoppeld aan het 'RVT op basis van het inkomen'</i>	7
7	ANALYSE VAN HET SOCIAAL ENERGIETARIEF MET BETREKKING TOT DE ANTIDISCRIMATIEWETGEVING	8
7.1	<i>Bevoegdheid en antidiscrimatiewetgeving</i>	9
7.1.1	Wetgeving en definitie van discriminatie	9
7.1.2	Verboden gedrag	9
7.1.3	Beschermde criteria	9
7.1.4	Rechtvaardiging	10
	Vrijwaringsclausule	10
7.2	<i>Problematieken waarmee Unia wordt geconfronteerd</i>	11
7.2.1	Aard van het inkomen versus hoogte van het inkomen	11
7.2.1.1	Terugkeer naar het klassieke systeem en de gevolgen daarvan	11
7.2.1.2	Analyse van die maatregel met betrekking tot de antidiscriminatie wetgeving en de grondrechten: beginsels	11
7.2.1.3	Toepassing op het sociaal tarief	12
7.2.1.4	Aanbeveling	15
7.2.2	Inkomensgrens	16
7.2.3	Verblijfplaats	16
7.2.3.1	Studenten	16
7.2.3.2	Woonwagenbewoners	17
7.2.3.3	Vreemdelingen zonder wettig verblijf	18
7.2.3.4	Aanbeveling	18
7.2.4	Toegang tot het sociaal tarief door collectieve voorzieningen	19
7.2.4.1	Algemene situatie	19
7.2.4.2	Huurders die geen individuele meter hebben	19
7.2.4.3	Opvangplaatsen voor kwetsbare groepen	20
7.2.4.3.1	Beginsel	20
7.2.4.3.2	De specifieke situatie van dakloosheid	20
7.2.4.3.3	Analyse op het vlak van de grondrechten	21
7.2.4.3.4	Gemeenschappelijke verwarmingsketels	22
7.2.4.3.5	Aanbeveling	22
8	RISICO'S VAN DE DIGITALISERING	22
9	RECHTVAARDIGE ECOLOGISCHE TRANSITIE	23
10	AANBEVELINGEN	25
11	CONTACTEN UNIA – STEUNPUNT TOT BESTRIJDING VAN ARMOEDE - MYRIA	26

3 HUIDIGE CONTEXT: KWETSBAARHEID DOOR DE ENERGIECRISIS

Volgens de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (hieronder CREG) is de prijs van het gemiddelde energiecontract tussen oktober 2021 en oktober 2022 met 95,3% gestegen².

Een grote hap van het inkomen van de gezinnen gaat dus naar de energiefacturen. Bijna een derde van het budget (31,8 %) gaat naar de woning (huur, water, energie, onderhoud en andere kosten)³. Maar die uitgaven wegen niet even zwaar voor een gezin met een laag inkomen en voor een rijker gezin. Gezinnen met een laag inkomen besteden in verhouding een groter deel van hun budget aan energieproducten. Zo ligt het aandeel van de energie-uitgaven (gas, elektriciteit, vloeibare brandstof) 60% hoger voor de 25% armste gezinnen dan voor de 25% rijkste gezinnen. De sterke stijgingen van de energieprijzen wegen dus zwaarder door op het budget van de armste gezinnen, die meer koopkracht verliezen ook al hadden zij het financieel al zeer moeilijk.

De levensduurte, en dus ook de impact van de prijsstijgingen van levensnoodzakelijke goederen en diensten, varieert afhankelijk van de bestaansmiddelen van een gezin. De gezinnen die kunnen investeren in zonnepanelen, een warmtepomp en isolatie, of daar vroeger al investeerden, worden veel minder geraakt door de stijging van de energieprijzen dan de gezinnen die dat niet kunnen. Uit de laatste EU-SILC-enquête over de inkomens en levensomstandigheden in 2022, gepubliceerd door het Belgische statistiekbureau Statbel, blijkt dat een onverwachte uitgave van 1.300 euro (bijvoorbeeld bij de jaarafrekening van de energiefactuur) in 2022 voor 22,7% van de Belgische bevolking onhaalbaar was. Voor de meest kwetsbare bevolkingsgroepen zoals werklozen, huurders en eenoudergezinnen gaat het zelfs over meer dan 50%⁴.

De CREG stelt vast dat de gas- en elektriciteitsprijzen in België, zowel voor huishoudelijke als voor professionele verbruikers, rechtstreeks verband houden met de evolutie van de prijzen op de groothandelsmarkten, terwijl in de buurlanden de doorrekening van de groothandelsprijzen op de verbruikers wordt beperkt door een vorm van regulering⁵.

De recordprijspieken die in 2022⁶ in België werden waargenomen, hebben niet enkel heel wat personen in de bestaansonzekerheid geduwd, maar hebben er ook toe geleid dat de meest kwetsbare groepen van onze samenleving nog armer werden.

---

² [Le prix des contrats d'énergie a augmenté de 95% en un an | L'Echo \(lecho.be\)](#)

³ [Statbel \(2021\). Belgische gezinnen geven meer uit aan voeding, drank en tabak.](#)

⁴ [Statbel \(2023\). Meer dan 1 miljoen Belgen is sociaal en materieel gedepriveerd: onverwachte uitgave en vakantie grootste struikelblokken.](#)

⁵ [PR220913NL.pdf \(creg.be\)](#)

⁶ [Stijging van de energieprijzen sinds 2021 - Consilium \(europa.eu\)](#) *De stijging – die gekoppeld is aan de wereldwijde verhoging van de groothandelsprijzen voor energie – begon in 2021 in de nasleep van de COVID-19-pandemie en als gevolg van de groeiende internationale vraag naar energie. De Russische invasie in Oekraïne en de weersomstandigheden verergerden het probleem. Aangezien de EU een groot deel van haar energie invoert, had de stijging van de invoerprijzen sinds het tweede kwartaal van 2021 gevolgen voor zowel de producenten- als de consumentenprijzen. Van december 2020 tot december 2021 is de invoerprijs van energie in de eurozone meer dan verdubbeld. De stijging was ongekend. De invoerprijzen van energie waren al behoorlijk onstabiel, maar schommelden over het algemeen niet met meer dan 30% per jaar. In 2022 stegen de gasprijzen als gevolg van de Russische oorlog tegen Oekraïne en de unilaterale beslissing van Rusland om de gasleveringen aan sommige EU-lidstaten te staken. Hierdoor bereikten ook de elektriciteitsprijzen in de EU een recordniveau. Hittegolven tijdens de*

De recente gezondheidscrisis leerde ons dat situaties van crisis of verandering een al vooraf bestaande kwetsbaarheid bij bepaalde personen creëren, of ze in elk geval concretiseren en versterken. Een bijkomende kwetsbaarheid, die rechtstreeks aan die crisis of verandering is gelinkt, voegt zich bij de vooraf bestaande fragiele situatie⁷. De laatste jaren stellen we echter een aaneenschakeling van crisissen vast die dezelfde kwetsbare groepen raken, of in elk geval de personen die al aan het wankelen waren gebracht door andere crisissen: milieucrisis⁸, woningnood⁹, gezondheidscrisis¹⁰, opvangcrisis en vandaag nu ook energiecrisis.

4 MATERIËLE BEVOEGDHEDEN

Gezien de complexiteit en de verdeling van de energiebevoegdheden¹¹ richten we deze aanbeveling tot verschillende ministers, zowel van de federale overheid als van de deelstaten. Met als doel dat de verschillende machtsniveaus overleg kunnen plegen over deze cruciale kwestie waarop dringend een antwoord is vereist.

---

zomer van 2022 vormden een extra belasting voor de energiemarkten. De vraag naar energie voor airco's werd groter en de energievoorziening daalde vanwege de droogte en de daaruit voortvloeiende vermindering van de waterkrachtvoorziening.

⁷ Zie hierover en voor meer informatie over de dynamische benadering van kwetsbaarheid, I. Hachez, M. Hardt, L. Losseau, O. Nederlandt, S. Sarolea, L. Traille 'Des personnes vulnérables aux situations de vulnérabilité : à quoi sert le droit en temps de Covid ?', *Revue trimestrielle des droits de l'homme*, 2021, no. 128, p. 929-990.

⁸ Zie: Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2019). Duurzaamheid en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie. Tweejaarlijks verslag 2018-2019, Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

⁹ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2017). Burgerschap en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie. Tweejaarlijks verslag 2016-2017, Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

¹⁰ Zie: Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2019). Solidariteit en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie. Tweejaarlijks verslag 2020-2021, Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

¹¹ In principe is de federale staat bevoegd voor de toekenning van het sociaal tarief en zijn de gewesten bevoegd voor de distributie en het lokale vervoer van elektriciteit, de lokale distributie van gas, de productie op basis van hernieuwbare energiebronnen, het rationele energieverbruik (REG) en een aantal openbaredienstverplichtingen (ODV), meer bepaald degene die betrekking hebben op de ecologische bescherming en de sociale maatregelen. De federale staat is op zijn beurt bevoegd voor de elektriciteits- en aardgasvoorziening van België, het vervoer van elektriciteit via het hoogspanningsnet, de opslag en het vervoer van aardgas en kernenergie, en de tarieven (inclusief de berekening van het sociaal tarief). Wat de problematiek van de toegang tot het sociaal tarief voor de voorzieningen voor daklozenopvang betreft antwoordt minister van Energie Tinne Van de Straeten op 11 januari 2023 niettemin: 'De gezinscategorieën die recht hebben op het sociaal tarief worden in de gas- en elektriciteitswetten omschreven als "beschermde residentiële afnemers". Het betreft dus huishoudelijke afnemers die aardgas of elektriciteit aankopen voor hun eigen huishoudelijk gebruik, met uitsluiting van handels- of beroepsactiviteiten. Het sociaal tarief wordt direct verrekend in de prijs die een leverancier factureert aan zijn klant. Bewoners van sociale woningen met een collectieve verwarmingsinstallatie en verenigingen voor daklozenopvang zijn niet in die wet opgenomen, omdat het een gewestbevoegdheid betreft. Hetzelfde probleem doet zich voor met rusthuizen en algemene hulpverlenende instellingen. De vermelde verenigingen hebben te kampen met hoge prijzen. De personen die door die verenigingen opgevangen worden, zijn geen directe afnemer en vallen dus niet onder het toepassingsgebied van de gas- en elektriciteitswet. Door de bevoegdheidsverdeling in dit land is het onmogelijk om ze er als een opzichzelfstaande categorie in op te nemen.' <https://www.dekamer.be/doc/CCRI/pdf/55/ic951.pdf>

5 ENERGIEARMOEDE

Het recht op energie bestaat uit:

- het recht te kunnen gebruikmaken van een voldoende en ononderbroken energietoevoer;
- het recht om niet van het energievoorzieningsnetwerk te worden afgesneden;
- de garantie op een passende bescherming van kwetsbare klanten (Europese richtlijnen).

Maar dat recht mag niet gewoon worden gereduceerd tot een fysieke toegang tot energie.

De belangrijkste oorzaken van energiearmoede zijn de stijging van de energieprijzen gedurende de voorbije vijftien jaar, het feit dat huishoudens met een laag inkomen vaak in woningen van slechte kwaliteit met een slechte energieprestatie wonen, maar ook dat diezelfde bevolkingsgroepen meer problemen hebben om te genieten van overheidsmaatregelen (bv. niet-gebruik van premies voor energiebesparende maatregelen) en van bepaalde voordelige aanbiedingen van de privé-energieleveranciers die net hun energiefactuur zouden kunnen verlagen¹².

De term '**energiearmoede**' verwijst naar een situatie waarin een persoon of een huishouden specifieke problemen heeft in de woning om in de basisbehoeften voor energie te voorzien¹³.

De Barometer energie- en waterarmoede 2022 stelt: '*Meer dan een op de vijf huishoudens (21,5%) verkeert in energiearmoede in 2020' (toestand voor de huidige energiecrisis):*

- *'15,3% heeft een energiefactuur die te hoog is in verhouding tot het beschikbaar inkomen na aftrek van de kosten voor huisvesting (**gemeten energiearmoede**), en dat ondanks de sterke daling van de energieprijzen. Zij gaven gemiddeld 58 € per maand meer uit aan hun energiefactuur dan alle huishoudens in België;*
- *4,4% heeft een abnormaal lage energiefactuur in vergelijking met soortgelijke huishoudens (**verborgen energiearmoede**). Gemiddeld gaven zij 75,7 € per maand minder uit aan hun energiefactuur;*

---

¹² Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2019). Duurzaamheid en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie. Tweejaarlijks verslag 2018-2019, Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, p. 27-33; [Nieuwe Barometers Energie- en Waterarmoede! | Social Energie](#)

¹³ F.HUYBRECHS, S.MEYER, J.VRANKEN, *Energiearmoede in België, finaal rapport, een uitgave van de Universiteit de Bruxelles en Universiteit Antwerpen (OASeS & CEESE), 2011, p.8.*

- *3,8% vreest zijn woning om financiële redenen niet behoorlijk te kunnen verwarmen (subjectieve energiearmoede)*.¹⁴

Die huishoudens vrezen dus dat ze hun woning om financiële redenen niet correct zullen kunnen verwarmen¹⁵.

Deze crisis komt bij die van de slechte huisvesting voor de kwetsbare groepen die in weinig of niet geïsoleerde woningen wonen en als huurder niet de mogelijkheid hebben, of door hun financiële toestand niet de middelen, om in een goed geïsoleerde woning te wonen. Zoals het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting in zijn Tweejaarlijks verslag 2018-2019 'Duurzaamheid en armoede' benadrukt: *'De SERV schat dat ongeveer 50% van de Vlaamse gezinnen (1.400.000 gezinnen) onvoldoende financieel vermogen heeft om een diepgaande renovatie te kunnen betalen. Voor huurders ligt de situatie bijzonder moeilijk. De eigenaar heeft namelijk vaak geen belang bij deze werkzaamheden, omwille van het probleem split incentive: 'de investering moet door de eigenaar gebeuren maar de eventuele winst komt bij de huurder terecht – via een verminderde energiefactuur.'*¹⁶

De overheden hebben geprobeerd om iets te doen aan die situaties door diverse maatregelen zoals tijdelijke uitbreiding van het sociaal tarief, btw-verlaging, hulpcheques, premies...¹⁷.

---

¹⁴ Barometers energie- en waterarmoede, 2022, cijfers 2020, [PUB2022_3859_BarometerEnergieArmoede_NL \(kbs-frb.be\)](#)

¹⁵ Sociale huurders zijn bijzonder kwetsbaar voor energiearmoede:

- 46,2% van de huishoudens die een sociale woning huren, verkeert in energiearmoede, vergeleken met 32,3% van de huishoudens die een private woning huren.
- Deze kwetsbaarheid kan worden verklaard door een lager besteedbaar inkomen en door een energierekening die aanzienlijk zwaarder op het budget weegt, ondanks lagere woonlasten en de toepassing van het sociaal tarief voor gemeenschappelijke gas- en elektriciteitsmeters. Alleenstaanden, eenoudergezinnen en vrouwen zijn oververtegenwoordigd in de sociale huursector. Dat zijn de profielen die het grootste risico op armoede lopen.
- Ouderen, in het bijzonder vrouwen, zijn bijzonder kwetsbaar voor energiearmoede.
- 27,5% van de 65-plussers kampen met energiearmoede, en vrouwen zijn oververtegenwoordigd in deze leeftijdscategorie. [PUB2022_3859_BarometerEnergieArmoede_NL \(kbs-frb.be\)](#)

De barometer 2020 bevestigt trouwens dat er een zeer duidelijk verband is tussen slechte gezondheidstoestand en energiearmoede.

¹⁶ [Duurzaamheid-en-Armoede-Tweejaarlijks-verslag.pdf \(armoedebestrijding.be\)](#): SERV. De hete patat in het klimaatdebat. Aanbevelingennota Stroomgroep Financiering, SERV, 16 oktober 2019, p. 33.

¹⁷ Zo zorgde de **federale overheid** voor een tijdelijke uitbreiding van het sociaal tarief voor personen met een verhoogde tegemoetkoming, een btw-verlaging naar 6%, verschillende maandelijkse kortingen (61 euro voor elektriciteit, 135 euro voor gas), een eenmalige cheque van 300 euro voor stookolie en een premie van 250 euro voor pellets). Parallel daarmee ontvingen de OCMW's van de federale overheid en de gewesten meer middelen om, geval per geval, de factuur voor huishoudens met een laag inkomen te verlichten.

De **Brusselse overheid** wijzigde op haar beurt het statuut van 'beschermde klant', onder andere 'om de aantrekkelijkheid voor de kwetsbare huishoudens te verhogen en te strijden tegen het niet-gebruik van rechten' en richtte een universele dienst op in de vorm van een 'gewaarborgde levering'.

Op **Waaals niveau** werd er ook een statuut van beschermde klant gecreëerd. Om dat te verkrijgen moet de consument een verklaring van het OCMW van zijn verblijfplaats laten afleveren, of een betalingsachterstand hebben en werkloos zijn. Uit sommige getuigenissen blijkt dat dit systeem er niet voldoende in slaagt om de betrokken doelgroepen te bereiken, omwille van het verschil in behandeling door de OCMW's, het niet-gebruik van rechten, de administratieve problemen en de beperking tot personen die een werkloosheidsuitkering ontvangen. Het Waalse conjuncturele statuut van beschermde klant kan ook worden toegekend door de ziekenfondsen (erkende sociale diensten). De ervaring op het terrein leert echter dat die dat niet altijd doen omdat ze vinden dat het niet tot hun kerntaken behoort.

6 HET SOCIAAL TARIEF VOOR ENERGIE

Het sociaal tarief is een maatregel om personen of gezinnen die tot bepaalde categorieën behoren te helpen om hun energiefactuur te betalen¹⁸, om zo te garanderen dat ze een menswaardig leven kunnen leiden, een beginsel dat wordt bekrachtigd door artikel 23 van de Grondwet¹⁹.

6.1 Het 'klassieke' sociaal tarief, 'statuut' genoemd

De personen die recht hebben op een sociaal tarief zijn²², vooral, de personen met een leefloon of een equivalent leefloon, een IGO, een integratietegemoetkoming en een inkomensvervangende tegemoetkoming.

Op Vlaams niveau werden onder andere de volgende maatregelen genomen: gezinnen met een sociale toeslag kregen twee keer een bijkomende premie van 100 euro per kind uitbetaald en er was een eenmalige verhoging van de jobbonus met 100 euro. Het renovatiepremiestelsel werd uitgebreid en de voorwaarden voor een renovatielening werden versoepeld, [Maatregelen van de overheid naar aanleiding van de hoge energieprijzen | Vlaanderen.be](#)

¹⁸ Dit tarief is een gunstig tarief voor elektriciteit, aardgas of warmte. Het is identiek in heel België, ongeacht de energieleverancier of de netbeheerder. Het wordt om de drie maanden opgesteld door de CREG en komt overeen met het laagste commerciële, geplafonneerde tarief. [Sociaal tarief voor energie | FOD Economie \(fgov.be\)](#)

¹⁹ Er konden al specifieke sociale tarieven worden toegepast, op vraag van bepaalde mensen met een sociale uitkering, sinds 1 januari 1987 voor elektriciteit en sinds 1 juli 1987 voor gas. De categorieën van begunstigen waren in die tijd in wezen dezelfde dan degene die nu in de wetgeving zijn opgenomen.

²⁰ Dit tarief is een gunstig tarief voor elektriciteit, aardgas of warmte. Het is identiek in heel België, ongeacht de energieleverancier of de netbeheerder. Het wordt vier keer per jaar opgesteld door de CREG en komt overeen met het laagste commerciële, geplafonneerde tarief. [Sociaal tarief voor energie | FOD Economie \(fgov.be\)](#)

²¹ Er konden al specifieke sociale tarieven worden toegepast, op vraag van bepaalde mensen met een sociale uitkering, sinds 1 januari 1987 voor elektriciteit en sinds 1 juli 1987 voor gas. De categorieën van begunstigen waren in die tijd in wezen dezelfde dan degene die nu in de wetgeving zijn opgenomen.

²² Volgens artikel 4 van de programmawet van 27 april 2007 aangevuld door artikel 2 van het ministerieel besluit van 30 maart 2007 tot vaststellen van maximumprijzen voor de levering van elektriciteit aan de beschermde residentiële afnemers²², wordt het sociaal tarief toegekend aan **'beschermde residentiële afnemers met een laag inkomen of in een kwetsbare positie'**, in de zin van artikel 20, § 2 van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt gewijzigd door de wet van 1 juni 2005, namelijk: 'Iedere eindafnemer die kan bewijzen dat hijzelf of iedere persoon die onder hetzelfde dak leeft geniet van een beslissing tot toekenning van:

- het leefloon toegekend door het OCMW van zijn gemeente krachtens de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie;
- het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, krachtens de wet van 1 april 1969 tot instelling van een gewaarborgd inkomen voor bejaarden en de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) krachtens de wet van 22 maart 2001;
- een tegemoetkoming aan gehandicapten ingevolge een blijvende arbeidsongeschiktheid of een invaliditeit van ten minste 65%, krachtens de wet van 27 juni 1969 betreffende het toekennen van tegemoetkomingen aan gehandicapten;
- een inkomensvervangende tegemoetkoming aan gehandicapten, krachtens de wet van 27 februari 1987 betreffende de tegemoetkomingen aan gehandicapten;

Over het algemeen wordt de toegang tot het ‘klassieke’ sociaal tarief dus niet toegekend op basis van de hoogte van het inkomen, maar enkel van de aard van de middelen²³.

Het sociaal tarief is trouwens niet van toepassing voor:

- ‘tweede verblijfplaatsen;
- gemeenschappelijke delen van appartementsgebouwen;
- professionele klanten;
- occasionele klanten en tijdelijke aansluitingen’.

6.2 Het ‘uitgebreide’ sociaal tarief gekoppeld aan de ‘verhoogde tegemoetkoming op basis van het inkomen’

Tijdens de COVID-19-crisis nam de federale regering het initiatief om het sociaal tarief voor elektriciteit en/of aardgas voor een jaar uit te breiden tot de personen die recht hebben op een verhoogde tegemoetkoming (RVT) – op basis van het inkomen – om zo die groep te ondersteunen²⁴. Het initiatief sloot aan bij de aanbeveling van het Steunpunt tot bestrijding van armoede in de context van de COVID-19-crisis²⁵, waarin het zijn voorstel herhaalde om de doelgroep uit te breiden, op basis van verschillende tweejaarlijkse verslagen. Die maatregel werd verschillende keren verlengd door de federale regering²⁶, ook in de context van de huidige energiecrisis. Via het recht op een verhoogde tegemoetkoming wordt het recht op een sociaal energietarief momenteel toegekend aan bevolkingsgroepen op basis van een precies statuut (of een uitkering) of van een gelijkaardig inkomen.

We kunnen niet voldoende benadrukken hoe belangrijk die maatregel is. Door de uitbreiding van de groep konden tot vandaag dubbel zoveel gezinnen met een laag inkomen concreet worden ondersteund om het hoofd te bieden aan hun energie-uitgaven. Die huishoudens leven met een zeer krap budget waarin niet enkel hun energiefacturen moeten passen, maar ook de huur, de uitgaven voor voeding, voor gezondheid,

-
- o een integratietegemoetkoming aan gehandicapten behorend tot de categorieën II, III of IV, krachtens de wet van 27 februari 1987 betreffende de tegemoetkomingen gehandicapten;
  - o een tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden, krachtens de artikelen 127 en volgende van de wet van 22 december 1989;
  - o een tegemoetkoming voor hulp van derden, krachtens de wet van 27 juni 1969;
  - o een financiële sociale steun verstrekt door een O.C.M.W. aan een persoon die is ingeschreven in het vreemdelingenregister met een machtiging tot verblijf voor onbepaalde tijd en die omwille van zijn nationaliteit niet kan beschouwd worden als een gerechtigde op maatschappelijke integratie.
- B. De persoon, die bij gelijkstelling met de categorieën 2, 3, 4, 5, 6 en 7 van punt A. een tegemoetkoming geniet hem toegekend door het O.C.M.W. in afwachting van een gewaarborgd inkomen voor bejaarden, een tegemoetkoming aan gehandicapten of een tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden.’

²³ Naar analogie hiermee beschouwt de Brusselse Huisvestingscode het als discriminatie als een eigenaar de aard van de middelen in aanmerking neemt bij de selectie van een kandidaat-huurder.

²⁴ Die uitbreiding ging van kracht op 1 februari 2021. Het koninklijk besluit van 28 januari 2021 bepaalde dat de uitbreiding beperkt zou zijn in de tijd. De verlenging werd door verschillende wetten en koninklijke besluiten naar maart 2023 verschoven.

²⁵ Aanbeveling van het Steunpunt tot bestrijding van armoede in de context van de COVID-19-crisis.

²⁶ Zie ook het advies van het Steunpunt betreffende de federale maatregel gepubliceerd in juni 2021, met de vraag om de maatregel te verlengen en structureel te maken: Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2021). Advies betreffende de federale maatregel tot uitbreiding van de toegang tot het sociaal tarief voor elektriciteit en/of aardgas, juni 2021.

de vervoerkosten... De CREG stelt vast dat de begunstigden van het sociaal tarief *‘minder van de prijsstijging [ondervinden] aangezien zij momenteel ongeveer 20% van de commerciële prijs betalen voor aardgas en 50% van de commerciële prijs voor elektriciteit’*²⁷.

De grootte van deze groep – 18,4% van het aantal privégezinnen in België voor elektriciteit en 19,0% voor aardgas – is vergelijkbaar met het percentage Belgische gezinnen dat door armoede en sociale uitsluiting wordt bedreigd (18,7% volgens de cijfers van de EU-SILC-enquête uit 2022). Voor de energiearmoede zien we gelijkaardige cijfers (1 op 5) in de laatste Barometer energie- en waterarmoede – cijfers 2020 – van de Koning Boudewijnstichting²⁸.

Niettemin besliste de federale regering op 17 februari 2023 dat die uitbreiding niet wordt verlengd en op 1 juli 2023 afloopt²⁹, dat is drie maanden voor de oorspronkelijk geplande datum³⁰.

De tweede groep – op basis van het inkomen – zal dus geen recht meer hebben op het sociaal tarief voor energie. Het is evenwel belangrijk om de bevolkingsgroepen met een laag inkomen te blijven ondersteunen.

De afschaffing van het uitgebreide sociaal tarief zorgt ook voor grote ongelijkheid tussen de begunstigden en niet-begunstigden, die echter wel dezelfde – lage – inkomens hebben^{31 32}.

7 ANALYSE VAN HET SOCIAAL TARIEF VOOR ENERGIE MET BETREKKING TOT DE ANTIDISCRIMINATIEWETGEVING

De voorbije maanden ontving Unia talrijke meldingen in verband met de energiecrisis, die te maken hadden met het sociaal tarief en de toekenning van premies door de FOD Economie³³:

- Voorwaarde voor toekenning van het sociaal tarief gekoppeld aan de aard van het inkomen.
- Voorwaarde voor toekenning van het sociaal tarief gekoppeld aan de verblijfplaats.

---

²⁷ [PR220913NL.pdf \(creg.be\)](#)

²⁸ [Barometers van de energie- en waterarmoede - cijfers 2020](#)

²⁹ Wetsvoorstel van 10 februari 2023 betreffende de diverse bepalingen met betrekking tot het sociaal tarief, DOC 55 3125/001, zie ook [La réforme des accises sur l'énergie bloque sur le tarif social | L'Echo \(lecho.be\)](#). *‘Het idee is om geleidelijk naar de vorige situatie terug te keren. Op 1 april zullen de begunstigden van het uitgebreide sociaal tarief hun voordeel beperkt zien tot 75%. Op 1 juli tot 25%. In het vierde kwartaal zullen ze er geen recht meer op hebben: we keren dan terug naar het vorige systeem, dat echter zal worden hervormd om werkloosheidsvallen te vermijden. Een hervorming waarover Vivaldi het eens moet raken tijdens het begrotingsconclaf deze lente (...) In beide gevallen is een ‘rendez-vous-clausule’ vastgelegd voor de nieuwe maatregelen op 1 april van kracht gaan: als de marktprijzen hoger zijn dan 250 euro per MWh voor elektriciteit en 100 euro per MWh voor gas wordt die inwerkingtreding opnieuw bekeken’.*

³⁰ [Le tarif social élargi sera finalement supprimé dès le mois de juillet, soit trois mois plus tôt que prévu - rtbf.be ;
https://www.lalibre.be/economie/conjoncture/2023/02/17/nouveau-changement-pour-le-tarif-social-le-gouvernement-adapte-les-modalites-dextinction-LGTZNLVHGVHPRG4I2ZTSBPZHTA/](#)

³¹ [230216-PB-SILC-2022-Sociaal-tarief-NL.pdf \(armoedebestrijding.be\)](#)

³² [PUB2022_3818_VersterkingSociaalEnergietarief \(kbs-frb.be\)](#)

³³ [Een basispakket energie voor iedereen? | Unia](#)

- Geen toegang tot het sociaal tarief voor gemeenschappelijke meters en voorzieningen voor daklozen, bejaarden, personen met een handicap, vrouwen die slachtoffer zijn van geweld of vreemdelingen zonder verblijfsrecht.
- Niet in aanmerking nemen van bepaalde types van energie bij de toekenning van uitzonderlijke premies. Deze aanbeveling beperkt zich tot het sociaal tarief.

7.1 Bevoegdheid en antidiscriminatiewetgeving

7.1.1 Wetgeving en definitie van discriminatie

De antidiscriminatiewetgeving is opgenomen in verschillende nationale en internationale wetteksten, afhankelijk van de betrokken bevoegdheden. Voor energie gaat het vooral over gewestelijke wetgeving en de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie met betrekking tot het sociaal tarief.

Al die wetgevingen definiëren discriminatie op een gelijkaardige manier. Ze vermelden het verboden gedrag (6.1.2), geven een opsomming van de beschermde criteria die op hun beurt variëren volgens de wetgevingen (6.1.3) en nemen een rechtvaardigingssysteem op dat ook varieert afhankelijk van de criteria (6.1.4).

7.1.2 Verboden gedrag

Er is sprake van **directe discriminatie** als iemand minder goed wordt behandeld dan iemand anders in een vergelijkbare situatie op grond van een eigenschap die door de wet is beschermd. Met andere woorden, er is directe discriminatie als een persoon of een groep van personen anders wordt behandeld omwille van een beschermd criterium, een behandeling die niet gerechtvaardigd is.

Er is sprake van **indirecte discriminatie** als een ogenschijnlijk neutrale bepaling, maatstaf of handelwijze personen gekenmerkt door een beschermd criterium in vergelijking met andere personen in het bijzonder kan benadelen en als dat onderscheid niet kan worden gerechtvaardigd.

Tot slot zegt de wet dat het **weigeren van redelijke aanpassingen** voor personen met een handicap discriminatie is. Redelijke aanpassingen zijn passende maatregelen die worden genomen op basis van behoeften in een concrete situatie, zodat een persoon met een handicap toegang heeft tot en kan deelnemen aan het maatschappelijke leven.

7.1.3 Beschermd criteria

Er zijn tussen de 19 en 22 discriminatiecriteria, afhankelijk van de toepasselijke wetgeving. Alle wetgevingen nemen de 19 'basiscriteria' op: de 5 'raciale' criteria (zogenaamd ras, huidskleur, nationaliteit, afkomst (Joods) en nationale of etnische afstamming), handicap, geloof of levensbeschouwing, seksuele geaardheid, leeftijd, vermogen (of financiële middelen), burgerlijke staat, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, gezondheidstoestand, fysieke of genetische eigenschappen, geboorte, en sociale afkomst. Sommige gewestelijke wetgevingen voegen daar nog de criteria verblijfsstatus, gezinssamenstelling of gezinsverantwoordelijkheden en sociale positie aan toe.

In de gevallen die Unia aanhaalt worden de personen die zich in een kwetsbare situatie bevinden door de energiecrisis vooral beschermd door de criteria vermogen (hoogte/aard van het inkomen), sociale positie en sociale afkomst (sociaal-economische toestand, (ex)-gedetineerden, woonwagenbewoners, studenten, daklozen...), leeftijd, gezondheidstoestand, geslacht, gezinssamenstelling, gezinsverantwoordelijkheden (eenoudergezinnen, grote gezinnen...) en nationale afkomst (vreemdelingen zonder verblijfsrecht)³⁴.

De energiekloof is bovendien sterk voelbaar bij personen in **zogenaamde multidimensionale situaties**, waarin er verschillende criteria zijn die soms samenkomen en elkaar soms kruisen (de intersectionele dimensie: een persoon met een handicap en laag inkomen die een bijzondere toepassing nodig heeft die duur is voor hem of haar). Die benadering maakt het mogelijk om de focus uit te breiden: we analyseren de individuele situatie van een persoon tegenover de meer algemene omgeving waaruit die afkomstig is en waarin die evolueert (historisch, sociaal en politiek) of tegenover een systemische praktijk, waardoor we de bijzondere kwetsbaarheid van bepaalde groepen kunnen benadrukken. Die specifieke kwetsbaarheid moet in aanmerking worden genomen bij de zorg voor een persoon die tot deze groepen behoort, of zelfs leiden tot positieve acties.

7.1.4 Rechtvaardiging

Voor goederen en diensten (waartoe de energiesector behoort) moeten direct en indirect onderscheid of het weigeren van redelijke aanpassingen objectief en redelijk kunnen worden gerechtvaardigd – dat betekent dat ze proportioneel moeten zijn, d.w.z. passend en noodzakelijk voor het legitieme doel – om niet als discriminatie te worden beschouwd.

Vrijwaringsclausule

Alle antidiscriminatiewetgevingen (op verschillende bestuursniveaus) bepalen dat een direct of indirect onderscheid op basis van een van de beschermde criteria geen vorm van verboden discriminatie is wanneer dat directe of indirecte onderscheid bij of krachtens een wettelijke norm wordt opgelegd. Met andere woorden, een onderscheid dat wordt gemaakt op basis van een wet, decreet of ordonnantie wordt niet beschouwd als discriminatie in de zin van de antidiscriminatiewet en dus kan Unia niet ingrijpen op individueel niveau. Dit artikel, 'vrijwaringsclausule' genoemd, verhindert zo de rechtstreekse aantijging tegen wetgevingen die leiden tot een onderscheid in behandeling in een individuele situatie, aangezien het geen creatoren van discriminatie zijn.

Op individueel niveau wordt Unia dus geconfronteerd met dit artikel waardoor het de autoriteiten niet rechtstreeks kan interpellieren in energiedossiers op basis van de antidiscriminatiewetgeving. Niettemin moeten de wetteksten conform de grondwet zijn (bijvoorbeeld de artikelen 10 en 11 die discriminatie in het algemeen verbieden) en conform de internationale verdragen (bijvoorbeeld het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap) die België heeft geratificeerd, de Europese richtlijnen en het Handvest van de grondrechten.

---

³⁴ Het criterium gender behoort tot de bevoegdheid van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen maar kan niet worden genegeerd in een dergelijke aanbeveling. Voor meer informatie: [Crise énergétique sous l'angle du genre | CESE Wallonie - Conseil économique, social et environnemental de Wallonie](#)

7.2 Problematieken waarmee Unia wordt geconfronteerd

De meldingen die Unia ontving zijn verschillend van aard:

- Toegang tot het sociaal tarief
  - o door de aard van het inkomen
  - o gelinkt aan de verblijfplaats
  - o het gebrek aan automatisering
  - o de gevaren van de digitalisering
  - o voor sommige collectieve structuren
- De verschillende energiebronnen

Deze aanbeveling gaat echter enkel over het sociaal tarief.

7.2.1 Aard van het inkomen versus hoogte van het inkomen

7.2.1.1 Terugkeer naar het klassieke systeem en de gevolgen daarvan

Begin februari 2023 nam de regering de beslissing om geleidelijk terug te keren naar het klassieke sociaal tarief, 'inkomen' genoemd, en een einde te maken aan het sociaal tarief dat tijdens de gezondheids crisis en later de energiecrisis uitzonderlijk werd toegekend aan mensen met een verhoogde tegemoetkoming (RVT) – op basis van de hoogte van het inkomen.

De impact van die beslissing zal een (soms zeer) kwetsbaar publiek raken.

We wijzen erop dat de personen die geen toegang hebben tot het sociaal tarief in de context van het klassieke systeem, of bij uitbreiding naar het RVT-statuuut, vooral mensen zonder werk zijn, mensen met een zeer laag loon, gedetineerden onder elektronisch toezicht³⁵, vreemdelingen zonder verblijfsrecht...

7.2.1.2 Analyse van die maatregel met betrekking tot de antidiscriminatie wetgeving en de grondrechten: beginselen

Het sociaal tarief uitsluitend toekennen op basis van de aard van het inkomen en niet op basis van de hoogte van het inkomen vormt een direct onderscheid in behandeling op basis van vermogen, omdat twee personen in gelijkaardige situaties (gelijke hoogte van inkomen) anders worden behandeld door de aard van dat inkomen. Zo is het dus mogelijk dat iemand die een hoger inkomen heeft dan iemand anders toegang krijgt tot het sociaal tarief en die andere persoon niet, door de verschillende aard van hun inkomens.

Dat onderscheid is vastgelegd door een wetgeving, waardoor de antidiscriminatie wetgeving niet kan worden toegepast.

Dat onderscheid moet echter wel voldoen aan de vereisten van hogere normen, zoals de grondwet: het beginsel van gelijkheid en non-discriminatie, gewaarborgd door artikel 10 en 11 van de grondwet, verbiedt

---

³⁵ Zo staan de gedetineerden die thuis onder elektronisch toezicht staan en een uitkering krijgen van de Fédération Wallonie Bruxelles niet langer op de lijst van personen die kunnen profiteren van het sociaal tarief wegens de aard van het inkomen, hoewel ze een uitkering van 640 euro krijgen. [ABC Démarches - Portail de la Fédération Wallonie-Bruxelles \(federation-wallonie-bruxelles.be\)](http://ABC.Démarches-Portail.de.la.Fédération.Wallonie-Bruxelles(federation-wallonie-bruxelles.be)). Voor meer informatie over het verschil in inkomen tussen de gedetineerden onder elektronisch toezicht en het leefloon, zie V. Vander Plancke, 'Les détenus et l'aide sociale', in *Les contours de l'aide sociale*, Anthemis, 2019, pag. 11 en volgende.

dat categorieën van personen in vergelijkbare situaties verschillend worden behandeld zonder redelijke rechtvaardiging.

In een vaste jurisprudentie oordeelt het Grondwettelijk Hof: *‘De grondwettelijke regels van gelijkheid en niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is. Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel*³⁶.

Het toezicht op de naleving van artikel 10 en 11 van de grondwet impliceert precies³⁷:

- vaststellen of er een verschil in behandeling bestaat en indien van toepassing tussen welke categorieën van personen, en of het objectief op een objectief criterium is gebaseerd (1);
- vaststellen of dat verschil in behandeling op een redelijk motief is gebaseerd (2);
- vaststellen of dat verschil in behandeling evenredig is (3).

7.2.1.3 Toepassing op het sociaal tarief

(1) De vraag die zich stelt is of het onderscheid in behandeling dat door het sociaal tarief wordt gecreëerd een geval is van een gewettigd verschil dat op afzonderlijke categorieën wordt toegepast, of net een geval van discriminatie, dat betekent een niet-gewettigd verschil in behandeling dat wordt toegepast op vergelijkbare categorieën die eigenlijk aan dezelfde bepalingen onderworpen zouden moeten zijn.

De complexe reflectie vooraf bestaat er dan ook in te weten wat de vergelijkbaarheid van twee personen betekent in het licht van het beginsel van non-discriminatie. De situaties waarin twee personen zich bevinden zullen altijd vergelijkbaar/gelijkaardig zijn voor een bepaald criterium, en verschillend in vele andere opzichten. De (niet-)gelijkaardigheid van personen en situaties bestaat niet op zich, maar hangt enkel af van het onderwerp of het doel van de regel die egalitair op hen moet worden toegepast.

Het verschil in behandeling gaat hier over personen van wie de aard van het inkomen anders is, maar de hoogte ervan gelijk of gelijkaardig.

De vergelijkbaarheid kan enkel worden vastgesteld door een indeling in categorieën, waarbij er ‘equivalente groepen’ worden gecreëerd³⁸; ze gaat uit van het formuleren van ‘behandelingsnormen’ – een regel die vastlegt welke behandeling personen moeten krijgen in een bepaalde situatie – ten opzichte waarvan twee individuen gelijkaardig zijn. Met andere woorden, gelijkheid vereist de voorafgaande vergelijkbaarheid van twee personen met betrekking tot een extern criterium (een ‘behandelingsnorm’) dat het relevante punt preciseert op basis waarvan ze gelijkaardig of verschillend zijn³⁹.

K. Rimanque verwoordt de grond van die verschillen in vergelijkbaarheid heel goed als hij zegt dat de rechter die een beslissing neemt over de analogie een keuze maakt die zich in vele gevallen niet logisch of onlogisch opdringt en dat die keuze redelijk gerechtvaardigd kan zijn, maar daarom niet overtuigend en

³⁶ Grondwettelijk Hof, arrest nr. 98/2001 van 13 juli 2001, B. 4

³⁷ P. MARCHAL, ‘Section 6. - Le principe d’égalité et de non-discrimination’ in *Principes généraux du droit*, Brussel, Bruylant, 2014, p. 109.

³⁸ R. Hernu, *Principe d’égalité et principe de non-discrimination dans la jurisprudence de la Cour de Justice des Communautés Européennes*, LGDJ, 2003, p. 315.

³⁹ P. Westen, ‘The empty Idea of equality’, (1982), *Harvard Law Review*, 1998, p.552.

ook niet de enige aanvaardbare keuze⁴⁰.

Bij het lezen van de arresten van het Grondwettelijk Hof observeren we het volgende over de methodologie van de vergelijkbaarheid van situaties.

De situatie of de groep personen waarmee een andere groep zijn situatie vergelijkt moet niet identiek zijn, maar er moet een voldoende, relevante analogie bestaan⁴¹.

In werkelijkheid zijn vergelijking en bijgevolg vergelijkbaarheid zeer contextgebonden begrippen⁴²:

- Soms houdt het Grondwettelijk Hof rekening met de doelstelling van de wetgever om te concluderen dat categorieën die het traditioneel niet vergelijkbaar acht, wel vergelijkbaar zijn⁴³.
- In sommige arresten houdt het Grondwettelijk Hof niet alleen rekening met de doelstelling van de wetgever met betrekking tot de betwiste maatregelen, maar ook met het referentiekader – dat wil zeggen het rechtspunt waarnaar wordt verwezen – om te bepalen of de situaties al dan niet met elkaar kunnen worden vergeleken⁴⁴. Zo is de vergelijkbaarheid van situaties gebaseerd op een beoordeling van de ‘gelijkaardigheid’ ten aanzien van de aard van de vordering van de persoon die beweert het slachtoffer te zijn van een verschil in behandeling. De auteurs zijn het ook eens over de aanpak van het Grondwettelijk Hof wanneer het bij zijn onderzoek rekening houdt met een reeks niet-juridische elementen, zoals de maatschappelijke gevolgen van een beslissing, de politieke keuzes, de prioritaire doelstellingen enz.⁴⁵.

Zo besluit het Grondwettelijk Hof in een arrest over het verschil in pensioenregime van ambtenaren en loontrekkenden ten gunste van ex-echtgenoten: *‘Die personen bevinden zich in een identieke situatie, ongeacht de pensioenregeling van hun gewezen echtgenoot, omdat zij dreigen dezelfde materiële moeilijkheden te krijgen ten gevolge van de verbreking van hun huwelijksband. Uit de verschillen tussen de pensioenregelingen kan niet worden afgeleid dat zij niet vergelijkbaar zijn.’*⁴⁶

In dit geval, zoals de economist Philippe Defeyt toelichtte in een contact met Unia op 22 februari jongstleden: *‘alle alleenstaande werknemers, zelfstandigen of werklozen met een netto-inkomen tussen het leefloon voor een alleenstaande (1.214,13 euro) – als hun inkomen lager was dan dit bedrag zouden ze een aanvullend leefloon ontvangen – en het bedrag van de IGO voor een alleenstaande (1.460,03 euro) worden per definitie gediscrimineerd; ze hebben geen recht op het sociaal tarief, ook al is hun inkomen lager dan dat van iemand die het sociaal tarief geniet, omdat die het ‘juiste’ statuut heeft (in dit geval IGO).*

⁴⁰ K. Rimanque, ‘De paradoxale werking van het gelijkheidsbeginsel’, R.W., 1992-1993, p. 9, nr. 10

⁴¹ K. Rimanque, ‘De paradoxale werking van het gelijkheidsbeginsel’, R.W., 1992-1993, p. 8

⁴² V. Flohimont, ‘Comparaison et comparabilité dans la jurisprudence de la Cour constitutionnelle: rigueur ou jeu de hasard ?’, RBDC 2009, vol. 3, p. 229.

⁴³ GwH., 15 juni 1995, nr. 48/95, B.1.4.

⁴⁴ GwH., 15 september 1999, nr.100/99; Aribtragehof, 16 november 2000, nr. 116/2000; Arbitragehof, 28 november 2001, nr. 152/2001.

⁴⁵ Alen vindt dat een Grondwettelijk Hof niet buiten de realiteit leeft en dat het, gezien de aard van zijn functie, rekening moet houden met de eventuele maatschappelijke gevolgen van zijn beslissingen: *‘Een grondwettelijk hof (...) niet buiten de werkelijkheid leeft, en dient, uit de aard zijner functie, in zekere mate rekening te houden met de eventuele maatschappelijke gevolgen van zijn uitspraken’.* (“Het Arbitragehof, meer dan ‘een grondwettelijk hof met beperkte bevoegdheid’”, notitie bij GwH. nr. 18/90 van 23 mei 1990, Rechtskundig Weekblad, 1990-1991, p. 86). J. VandeLanotte is zelfs nog explicieter over de beoordeling van het Hof als hij zegt: *‘De beoordeling of een wettelijke norm het gelijkheidsbeginsel schendt, is dus in grote mate verbonden met een aantal politieke en maatschappelijke keuzes en prioriteiten.’*, op. cit., nr. 616, p. 404.

⁴⁶ GwH, 11 januari 2006, nr. 4/2006, B.3.3.

De statuten die recht geven op het sociaal tarief impliceren niet per se een hoger energieverbruik of een specifieke kwetsbaarheid met betrekking tot de toegang tot energie.

We moeten hier wijzen op het bijzondere karakter van personen met een handicap die door hun handicap extra energiebehoeften kunnen hebben, maar door de hoogte van hun inkomen misschien worden uitgesloten van het sociaal tarief als dit bij een eventuele hervorming wordt beperkt tot de hoogte van het inkomen. Dat is een van de redenen waarom de hoogte van het inkomen weer aan de huidige criteria voor de toekenning van het sociaal tarief moet worden toegevoegd.

Verder bevinden de andere categorieën begunstigden van het sociaal tarief zich in een situatie die vergelijkbaar is met die van personen met hetzelfde inkomen, aangezien het mechanisme van het sociaal tarief niet wordt aangepast op basis van andere parameters (energieprestatie van de woning, samenstelling van het gezin...). Bij gebrek aan nauwkeuriger indicatoren die het verband tussen deze statuten en een toegenomen energieverbruik aantonen, kunnen we enkel vaststellen dat iemand met een leefloon of IGO-uitkering zich qua behoefte aan een sociaal tarief voor energie in dezelfde situatie bevindt als een werkloze met een vergelijkbaar inkomen.

Alleen de nabijheid qua inkomensniveau kan in aanmerking worden genomen voor de analyse van het eventuele verschil in behandeling, omdat dit het enige is waardoor de effectiviteit van het basisrecht op energie mogelijk wordt. In een situatie van kwetsbaarheid en onzekerheid is het immers de hoogte van het inkomen die een rol speelt voor de verschillende huishoudens, en niet de oorsprong ervan⁴⁷.

Dat verschil in behandeling heeft tot gevolg dat bepaalde categorieën van verbruikers worden uitgesloten – door de aard van hun inkomen – van een steunmaatregel om een menswaardig leven te kunnen leiden⁴⁸.

---

⁴⁷ Rekening houden met de verschillende aard van het inkomen om te oordelen dat er geen discriminatie is kan niet worden gevolgd: dat komt immers neer op het negeren van de financiële realiteit van de gezinnen en de bestaande kwetsbaarheden.

⁴⁸ Bij de toelichting van het wetsontwerp van 21 februari 2003 waarin voor het eerst expliciet wordt gesproken over ‘residentiële beschermde klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie’ en niet langer over ‘eindafnemers’ wordt verwezen naar de doelstelling die wordt nagestreefd door de invoering van een sociaal tarief:

- De versterking van de tarifaire principes en maatregelen, bedoeld om de uitsluiting te vermijden van consumenten met een beperkt inkomen of in een kwetsbare situatie, dient eveneens onderstreept te worden. *‘het is de bedoeling de enigheid van deze tarieven over het gehele Belgische grondgebied te waarborgen alsook de **continuïteit van de sociale voordelen toegepast in het gereguleerde systeem voor deze categorieën zwakke verbruikers, en zodoende het recht van toegang tot energie, goed van eerste levensbehoeften, te erkennen.** Zodoende wordt de toekenning van sociale tarieven voor gas gegarandeerd voor de toekomst’*
- *‘dat energie een goed van eerste levensbehoefte is (...)’.*

De doelstelling van die maatregel is dus ‘de uitsluiting van verbruikers met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie vermijden’.

Zelfs los hiervan zullen sommige mensen met hetzelfde RVT-statuu⁴⁹ vanaf juli niet langer toegang hebben tot het sociaal tarief. Van alle begunstigen van het RVT-statuu⁴⁹ zullen sommigen het sociaal tarief behouden (namelijk de begunstigen van het RVT 'statuten'), maar de begunstigen van het RVT 'inkomen' verliezen het. Er is niets dat een dergelijke ongelijke behandeling rechtvaardigt bij de begunstigen van het RVT-statuu⁴⁹.

(2) (3) De rechtvaardiging en de evenredigheid van de overeenstemming van dit onderscheid met artikel 10 en 11 van de grondwet kunnen vragen oproepen. Volgens ons is dit onderscheid immers niet pertinent of redelijk gerechtvaardigd en leeft het bovendien het grondwettelijke beginsel van evenredigheid niet na. De energiefactuur heeft een grote impact op het budget van huishoudens met een laag inkomen en resulteert in 'een verhoogd risico op energiearmoede bij de zwakste lagen (...)'⁵⁰ en algemene bestaansonzekerheid. De aard van de inkomens die in aanmerking worden genomen maakt hier niet uit, mensen met een laag inkomen worden met dezelfde financiële realiteit en dezelfde energiearmoede geconfronteerd.

De aard van het inkomen mag niet worden verward met de levensstandaard.

7.2.1.4 Aanbeveling

Verschillende actoren hebben er reeds op gewezen hoe belangrijk het is om de uitgebreide doelgroep voor het sociale energietarief te behouden.

Het Platform tegen Energiearmoede, beheerd door de Koning Boudewijnstichting, pleit voor een permanente uitbreiding van het sociaal tarief naar alle personen met het RVT-statuu⁴⁹ en voor een openstelling van het recht op het sociaal tarief op basis van een inkomenscriterium als aanvulling op de bestaande statuten: *'Vandaar dat de Werkgroep adviseert het recht op het sociaal tarief open te stellen op basis van een inkomenscriterium, als aanvulling op de huidige toekenning op basis van sociale statuten. Hij stelt voor de inkomensdrempel af te stemmen op die van de Verhoogde Tegemoetkoming.'*⁵¹

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede⁵², Myria en Unia zitten op dezelfde lijn en bevelen aan om de uitbreiding van het sociaal tarief op het niveau van de inkomens in te voeren en **permanent** in de wetgeving op te nemen, met behoud van het sociaal tarief 'inkomen' dat momenteel van kracht is voor mensen met een RVT-statuu⁴⁹, om zo mee te werken aan minder energiearmoede en een einde te maken aan een praktijk die als discriminatie zou kunnen worden beschouwd. In zijn advies van juni 2021 vraagt het Steunpunt tot bestrijding van armoede dat er ook rekening wordt gehouden met de groepen die zich in een schuldsituatie bevinden⁵³.

---

⁴⁹ Het belangrijkste voordeel van het RVT-statuu⁴⁹ (recht op de verhoogde tegemoetkoming) is een betere terugbetaling voor gezondheidszorg en geneesmiddelen. Soms is de factuur voor gezondheidszorg (raadplegingen bij de dokter, geneesmiddelen enz.) van een patiënt de helft lager, afhankelijk van het inkomen. Het biedt nog andere voordelen, zoals een laag tarief voor openbaar vervoer of energie, [Statut BIM | Portail de l'Action sociale \(wallonie.be\)](#)

⁵⁰ Duurzaamheid-en-Armoede-Tweejaarlijks-verslag.pdf (armoedebestrijding.be) p.28

⁵¹ [PUB2022_3819_VersterkenSociaalEnergietarief \(kbs-frb.be\)](#)

⁵² [230216-PB-SILC-2022-Sociaal-tarief-NL.pdf \(armoedebestrijding.be\)](#)

⁵³ [Advies van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting betreffende de federale maatregel tot uitbreiding van de toegang tot het sociaal tarief voor elektriciteit en/of aardgas](#)

7.2.2 Inkomensgrens

De sociale voorzieningen die worden geactiveerd op basis van het inkomensniveau leiden tot drempel-effecten. Als het sociaal tarief ook op basis van het inkomensniveau wordt toegekend, moet men daar waakzaam voor zijn.

Daarom wordt aanbevolen om huishoudens die zich door hun inkomen net op de grens van het sociaal tarief bevinden beter te beschermen, onder andere door een nieuwe degressieve uitbreiding of door de trapsgewijze indeling van het sociaal tarief.

7.2.3 Verblijfplaats

De begunstigde van het sociaal tarief is de afnemer die *'elektriciteit koopt voor zijn eigen huishoudelijk gebruik'* en die dus past in de definitie van 'huishoudelijke afnemer'⁵⁴. Dit artikel leidt dus tot het criterium hoofdverblijfplaats⁵⁵. Artikel 4 van de programmawet van 27 april 2007, die de toekenningsvoorwaarden van het sociaal tarief vastlegt, legt niet als extra voorwaarde op dat de hoofdverblijfplaats de plaats moet zijn waar de energie wordt verbruikt. Wettelijk gezien zou het feit dat de domicilie niet op het leveringsadres is geen reden voor uitsluiting mogen zijn.

Niettemin merken we in de praktijk, en wellicht voor het administratieve gemak, dat personen die energie verbruiken in een andere thuis – waar ze niet officieel zijn geregistreerd – worden uitgesloten van het voordeel van het sociaal tarief⁵⁶.

De wil van de wetgever om het sociaal tarief niet toe te kennen voor het energieverbruik van personen in een tweede verblijfplaats is legitiem⁵⁷. Toch betekent het feit dat iemand op een plaats woont zonder er geregistreerd te zijn niet noodzakelijk dat het om een tweede verblijfplaats gaat.

Om administratieve redenen, die niet met de energiekwestie te maken hebben, zijn er personen van wie de hoofdverblijfplaats niet overeenstemt met de plaats waar ze geregistreerd zijn. Dat is onder andere zo voor vele studenten, woonwagengebwoners en vreemdelingen in een onzekere situatie.

7.2.3.1 Studenten

De voorwaarde van een geregistreerde verblijfplaats kan een impact hebben op sommige studenten die op het adres van hun ouders zijn geregistreerd maar die door hun kwetsbare situatie verplicht zijn om te werken of aan te kloppen bij het OCMW.

---

⁵⁴ Wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en wet van 12 april 1965.

⁵⁵ Volgens de nuttige wetgevingen betekent 'hoofdverblijfplaats': de plaats waar de leden van een huishouden dat uit verscheidene personen is samengesteld gewoonlijk leven, ongeacht of die personen al dan niet door verwantschap verbonden zijn, of de plaats waar een alleenstaande gewoonlijk leeft (Art. 3, wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters en de identiteitskaarten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen).

De bepaling van de 'hoofdverblijfplaats' is gebaseerd op een feitelijke situatie, dat wil zeggen de vaststelling van een effectief verblijf in een gemeente gedurende het grootste deel van het jaar. Deze vaststelling gebeurt op basis van verschillende elementen, met name de plaats waarheen de betrokkene gaat na zijn beroepsbezigheden, de plaats waar de kinderen naar school gaan, de arbeidsplaats, het energieverbruik en de telefoonkosten, het gewone verblijf van de echtgenoot of van andere leden van het huishouden (Art. 16, § 1, K.B. van 16 juli 1992 betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister).

⁵⁶ Sociaal tarief voor energie | FOD Economie (fgov.be) *'Het sociaal tarief is niet van toepassing voor tweede verblijfplaatsen (andere adressen dan uw domicilieadres)'*

⁵⁷ Art. 3 van het ministerieel besluit van 30 maart 2007 houdende vaststelling van sociale maximumprijzen voor de levering van elektriciteit aan beschermde residentiële afnemers.

Als ze niet beantwoorden aan de domicilievoorwaarde kunnen ze immers niet gebruikmaken van het sociaal tarief. Volgens de Fédération des Etudiants Francophones (FEF) en de Vlaamse Vereniging Van Studenten (VVS) heeft de energiecrisis echter zware gevolgen voor studenten. *'Studenten hebben net twee zware jaren achter de rug, waarin de rampzalige gevolgen van de bestaansonzekerheid duidelijk zijn geworden, maar de huidige crisis zal hen in een situatie storten die snel onoverkomelijk zal worden, aldus de twee organisaties. De rijen bij de sociale kruidenierszaken, die al overrompeld werden, worden nog langer. Studenten slaan maaltijden over en eten slecht, en de energieprijzen dwingen hen ertoe om het zonder de eerste levensbehoeften te stellen'*⁵⁸.

7.2.3.2 Woonwagenbewoners

Unia ontving verschillende meldingen van woonwagenbewoners die werden geconfronteerd met een weigering van domicilie op de plaatsen waar ze wonen en dus energie verbruiken. Zo wordt hen elke mogelijkheid ontnomen om gebruik te maken van het sociaal tarief of van hun rechten, omdat de administratie domicilie interpreteert als voorwaarde voor het toekennen van het sociaal tarief.

In een van de meldingen woont een moeder van een gezin met vier kinderen trouwens al verschillende jaren gemengd (chalet + caravans) op het terrein dat ze huurt. De gemeente verzet zich tegen het inschrijven van dit gezin op die plaats en roept daarvoor stedenbouwkundige argumenten in. Het gezin heeft dus geen toegang tot het sociaal tarief hoewel het aan alle andere voorwaarden voldoet om het te verkrijgen. Er werd een aanvraag ingediend bij het OCMW van de gemeente om het gezin te helpen bij de betaling van de energiefactuur, wat werd geweigerd. Dit is zeker geen alleenstaand geval.

Toch bepaalt de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten het domicilie op de hoofdverblijfplaats en benadrukt hij: *'De personen die zich vestigen in een woning waarin permanente bewoning niet is toegelaten om redenen van veiligheid, gezondheid, urbanisme of ruimtelijke ordening, zoals vastgesteld door de daartoe bevoegde gerechtelijke of administratieve instantie, kunnen enkel door de gemeente voorlopig worden ingeschreven in de bevolkingsregisters'* (art. 1, §1, 1, al. 2 van de wet van 19 juli 1991).

De wet geeft dus geen beoordelingsbevoegdheid aan de gemeenten wat het domicilie van personen betreft. Ze zijn eigenlijk wettelijk verplicht om de personen te in te schrijven op de plaats waar ze wonen. Als er bepaalde motieven zijn die dat volgens het gemeentebestuur verhinderen, dan moeten de gemeenten de burgers 'voorlopig' in te schrijven. De – onwettige – weigering om de families, zelfs voorlopig, in te schrijven leidt ertoe dat ze geen toegang hebben tot sociale rechten, zoals het sociaal tarief, wat hun kwetsbaarheid nog verhoogt⁵⁹.

---

⁵⁸ "[Les étudiants plongés dans une situation insurmontable": les jeunes frappés de plein fouet par la crise énergétique](#) - [La Libre](#); over de bestaansonzekerheid bij studenten, zie ook <https://cbcs.be/lautre-crise-80-000-etudiants-precaires/>; <https://streetlawclinic.ulb.be/publications/>

⁵⁹ Woonwagenbewoners hebben echter een eigen culturele identiteit die bescherming verdient. Verschillende Europese verdragen bevatten bepalingen die hun recht op wonen vastleggen. Op grond van die teksten zijn de overheden verplicht om voor voldoende plaatsen voor woonwagenbewoners te zorgen. Het Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD), het European Economic and Social Committee (EESC) en de European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) tikten België herhaaldelijk op de vingers hierover. Zo stelt het arrest Winterstein et al. v. Frankrijk (2013) nog maar eens dat een overheid niet het recht heeft om een terrein te evacueren waar de aanwezigheid van woonwagenbewoners al verschillende jaren wordt getolereerd zonder de bewoners een

7.2.3.3 Vreemdelingen zonder wettig verblijf

Vreemdelingen zonder wettig verblijf, omdat ze geen verblijfsrecht hebben, kunnen niet worden ingeschreven in de bevolkingsregisters of geen domicilie krijgen. Sommige personen in de groep vreemdelingen zonder wettig verblijf zijn bijzonder kwetsbaar en hebben maar een laag inkomen omdat ze geen toegang hebben tot de legale arbeidsmarkt.

De eis om een domicilie te hebben kan onmogelijk worden vervuld door deze groep en vormt dus een onoverkomelijke hindernis voor personen zonder wettig verblijf die bovendien een laag inkomen hebben.

Een dergelijke eis zou een indirect verschil in behandeling kunnen zijn op basis van verblijfsstatus of nationaliteit, dat niet gerechtvaardigd lijkt omdat er minder schadelijke oplossingen voor die kwetsbare personen kunnen worden gevonden⁶⁰. Hun effectieve verblijfplaats kan immers door alternatieve documenten worden bewezen. In het kader van de procedure voor dringende medische hulp door het OCMW bijvoorbeeld staat de effectieve verblijfplaats onder het toezicht van een OCMW-medewerker. Dit document voor dringende medische hulp vermeldt het effectieve adres van de persoon zonder wettig verblijf onder toezicht van het OCMW. Dat geldt eveneens voor de vragen over art. 9 bis 'verblijfsregularisatie' waarvoor bijlage 3 (ontvangstbewijs) pas na de effectieve controle door een wijkagent wordt afgeleverd.

Deze analyse sluit aan bij degene die Myria en Unia op 8 oktober 2015 maakten van het statuut van beschermde klant dat BRUGEL systematisch weigerde aan personen zonder wettig verblijf⁶¹. Er werd geoordeeld dat het beleid van BRUGEL een onevenredige inbreuk vormde op de grondrechten van personen zonder wettig verblijf, en dus op hun menselijke waardigheid, aangezien BRUGEL bij de systematische weigering om hen het statuut van beschermde klant toe te kennen geen rekening hield met de bijzondere kwetsbaarheid van een of ander lid van het huishouden van de persoon zonder verblijfsrecht (minderjarige kinderen, personen met een handicap...).

7.2.3.4 Aanbeveling

Unia, Myria en het Steunpunt tot bestrijding van armoede bevelen aan om rekening te houden met de hoofdverblijfplaats voor het toekennen van het sociaal tarief in de geest van de wet die het heeft over huishoudelijk verbruik.

Ze vragen bovendien om alle gemeenten te herinneren aan hun verplichting om de personen op hun hoofdverblijfplaats in te schrijven, ook 'voorlopig' indien dat nodig is. Onze instellingen bevelen ook aan dat er een dienst wordt opgericht voor vragen rond het sociaal tarief, die vlot toegankelijk is voor personen die geen toegang hebben tot dat tarief omdat de gemeenten weigeren hun verblijfplaats in te schrijven. Als het verbruiksadres en het adres in het Rijksregister niet overeenstemmen, dan moet worden gecheckt

---

alternatief voor te stellen. Daarom veroordeelde het Hof Frankrijk voor schending van artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (recht op respect voor privé- en familielevens en het eigen huis) - CERDH, arrest Winterstein et al. v. Frankrijk (17/10/2013). Vergelijkbare arresten: CEDH, Connors v. Verenigd Koninkrijk (27/05/2004); CEDH, Yordanova et al. v. Bulgarije (24/04/20012).

⁶⁰ We merken op dat de personen zonder verblijfsrecht voluit bijdragen aan de financiering van het sociaal tarief via de federale bijzondere accijns (vroeger de federale bijdrage) op hun facturen, die ze net zoals elke andere verbruiker betalen op basis van de gebruikte hoeveelheid energie.

⁶¹ Namelijk de Brusselse regulator voor de elektriciteits- en gasmarkt.

of deze personen een sociaal tarief kunnen verkrijgen aan de hand van objectieve bewijzen dat zij effectief op het adres van het hoofdverbruik wonen.

7.2.4 Toegang tot het sociaal tarief door collectieve voorzieningen

7.2.4.1 Algemene situatie

Zoals hierboven toegelicht is de aansluiting op een individuele meter een van de voorwaarden voor het toekennen van het sociaal tarief.

Sommige collectieve voorzieningen, meer bepaald OCMW's en sociale huisvestingsmaatschappijen, vormen sinds 1 januari 2020 een uitzondering op die voorwaarden⁶².

7.2.4.2 Huurders die geen individuele meter hebben

In advies nr. 356 gaf Brugel aan: *'Het huidige kader van het bijzondere sociale tarief staat niet toe dat huishoudens die door een collectieve gasketel worden bevoorrad, van deze maatregel profiteren, ook al voldoen zij aan de voorwaarden om in aanmerking te komen. Concreet betekent dit dat het gasverbruik van deze huishoudens, die een leefloon, een werkloosheidsuitkering of een ziekenfondsuitkering ontvangen, door de beheerder van het gebouw of de mede-eigenaar tegen het commerciële tarief worden gefactureerd. Deze situatie confronteert deze huishoudens met grote financiële problemen en niet-betaling/moeilijkheden bij het betalen van hun gaskosten. De Koning Boudewijnstichting had in 2021 in haar aanbevelingen 'versterking van het sociale tarief'⁶³ voorrang gegeven aan de aanbeveling betreffende de uitbreiding van de toekenningsvoorwaarden voor gemeenschappelijke verwarmingsketels, ongeacht het type woning. In de werkzaamheden werd een financiële compensatie aanbevolen om deze huishoudens in aanmerking te laten komen voor de sociale maatregel. In dit stadium is er geen vooruitgang geboekt. In de context van de huidige crisis en gezien de specifieke situatie in Brussel, het aantal gebouwen met collectieve verwarmingsketels en het belang van de huishoudens die van de BIM profiteren, zou het derhalve passend kunnen zijn deze huishoudens in aanmerking te laten komen voor de gewestelijke bescherming en het sociale tarief.*⁶⁴

---

⁶² Worden ook beschouwd als begunstigen van het sociaal tarief, elke huurder die in een appartementsgebouw woont waar de verwarming met aardgas verzekerd wordt door een gemeenschappelijke installatie of waarvan de aansluiting op het warmtedistributienet gemeenschappelijk is, als de woningen worden beheerd of verhuurd in het kader van een sociaal beleid, door organisaties zoals: de gewestelijke huisvestingsmaatschappijen, de sociale huisvestingsmaatschappijen die daardoor zijn erkend, het Vlaams Woningfonds, het Fonds du Logement des Familles nombreuses de Wallonie, het Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Openbare Centra voor Maatschappelijk Werk. Wet van 2 mei 2019 tot wijziging van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen, de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de programmawet van 27 april 2007, B.St. 23 mei 2019, met inwerkingtreding op 1 januari 2020).

⁶³ [PUB2021_3818_Versterking van het Sociaal Energietarief \(kbs-frb.be\)](https://www.kbs-frb.be/publication/document/adviezen/zoeken)

⁶⁴ Advies 356 van Brugel betreffende het ontwerpbesluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot vaststelling van tijdelijke maatregelen ter vermindering van de vraag naar gas en elektriciteit en de toegang tot het statuut van beschermde klant voor huishoudens in het kader van de energiecrisis.

<https://www.brugel.brussels/publication/document/adviezen/zoeken> p. 8

In haar advies van 12 mei 2022⁶⁵ stelde de CREG ook een forfaitaire financiële compensatie voor als oplossing voor de begunstigen van het sociaal tarief die zich verwarmen via gemeenschappelijke installaties, en ze had die eventuele compensatie vrij gedetailleerd berekend.

Het is namelijk van cruciaal belang dat de groepen in bestaansonzekerheid, die zich in dezelfde kwetsbare situatie bevinden als de personen met individuele meters, de mogelijkheid krijgen om gebruik te maken van het sociaal tarief en dat ondanks de aanwezigheid van gemeenschappelijke meters in hun woongelegenheden, die meestal niet de keuze zijn van de afnemer (huurder, geringe middelen enz.).

7.2.4.3 Opvangplaatsen voor kwetsbare groepen

7.2.4.3.1 Beginsel

Sommige meldingen die Unia ontving hadden te maken met collectieve voorzieningen die strijden tegen dakloosheid en armoede. Die verenigingen zagen hun energiekosten de laatste maanden aanzienlijk stijgen, door de aard van de diensten die zij aanbieden (accommodatie, maaltijden, douches...), maar ook door de ouderdom van hun gebouwen en infrastructuur, waar geen renovatie of isolatie mogelijk is door een structureel gebrek aan financiële middelen.

Behalve deze structuren hebben ook andere instellingen met hetzelfde probleem te maken, meer specifiek instellingen die onderdak bieden aan vreemdelingen zonder verblijfsrecht, slachtoffers van huiselijk geweld, personen met een handicap, bejaarden...

Sommige verenigingen spraken trouwens de politieke autoriteiten aan over hun problemen: *‘als er niet snel een oplossing wordt gevonden, zullen sommige activiteiten moeten worden stopgezet, wat onder andere kan leiden tot de sluiting van opvangcentra’*.

Als het kwetsbare publiek dat wordt opgevangen door die instellingen echter alleen zou wonen, zou het van het sociaal tarief kunnen gebruikmaken. Aangezien de wetgeving bepaalt dat de huurders van sociale diensten of sociale verhuurkantoren kunnen gebruikmaken van het sociaal tarief⁶⁶, zou het perfect mogelijk zijn om instellingen die kwetsbare groepen opvangen of helpen ook zo een tarief te laten genieten, wat hen zou helpen om hun activiteiten optimaal voort te zetten.

7.2.4.3.2 De specifieke situatie van dakloosheid

Er leven steeds meer mensen op straat. Alle verenigingen op het terrein hebben het over een sterke en continue toename van dakloosheid⁶⁷: *‘een opeenstapeling van crisissen waardoor er steeds nieuwe groepen bijkomen, nu de energiecrisis, maar daarvoor de woningnood, de economische crisis, de migratiecrisis, door deze opeenvolging van crisissen zijn er nog nooit zoveel daklozen geweest’*. Ze zien ook een evolutie van de groepen, een verschuiving van alleenstaande mannen 50 jaar geleden naar vandaag

---

⁶⁵ [A2394NL.pdf \(creg.be\)](#)

⁶⁶ [Sociaal tarief voor energie | FOD Economie \(fgov.be\)](#)

⁶⁷ [Le tarif social ou la fermeture: le secteur du sans-abrisme sonne l'alarme - Le Soir](#) ; [Si les centres d'hébergement n'ont pas accès au tarif social pour le gaz, des centaines de personnes seront renvoyées à la rue - La Libre](#); [Le cri d'alarme du secteur du sans-abrisme: "Les demandes faites au fédéral ont été à chaque fois bottées en touche" - La Libre](#)

Zowel de verblijfsinrichtingen voor bejaarden als de psychiatrische verzorgingstehuizen behoren tot de sector van de sociale huisvesting, nu beide instaan voor het verblijf en de opvang, in de regel op duurzame wijze, van hulpbehoevende personen. De omstandigheid dat enkel in de verblijfsinrichtingen voor bejaarden dat verblijf en die opvang leeftijdgebonden zijn, doet daaraan niets af.'

We kunnen een analogie maken tussen de situatie in dit arrest en de toegang tot het sociaal tarief: het feit dat de sociale woongelegenheden toegang hebben tot het sociaal tarief en andere voorzieningen, die een even kwetsbaar publiek huisvesten, er geen recht op hebben, zou ook problematisch kunnen zijn met betrekking tot artikel 10 en 11 van de grondwet.

7.2.4.3.4 Gemeenschappelijke verwarmingsketels

Het voornoemde koninklijk besluit van 29 maart 2012 heeft betrekking op de uitbreiding van het sociaal tarief tot de gemeenschappelijke verwarmingsketels. Op het terrein horen we dat de openbare huisvestingsmaatschappijen het mechanisme van de openbare aanbesteding moeten gebruiken om een energieleverancier te vinden en dat geen enkele leverancier zich kandidaat stelt voor deze openbare aanbestedingen. Blijkbaar zouden sommige leveranciers weigeren om een contract op te stellen voor de levering van energie aan sociale huisvestingsmaatschappijen (of maatschappijen met een sociaal beleid) met een gemeenschappelijke verwarmingsketel, omdat ze het niet gunstig vinden om aan die woongelegenheden gas te leveren tegen het sociaal tarief.

Het lijkt dan ook cruciaal om in de wetgeving een verplichting op te nemen voor de leveranciers om positief te reageren op vragen van collectieve instellingen die aan de reglementaire voorwaarden voldoen.

7.2.4.3.5 Aanbeveling

De kwestie van de individualisering van de meter als voorwaarde voor het verkrijgen van het sociaal tarief is problematisch omdat ze de toegang tot dit tarief blokkeert voor personen die zich in een onzekere of zeer kwetsbare situatie bevinden. Het verschil in behandeling van mensen in dezelfde kwetsbare omstandigheden door de individualisering van meters lijkt de evenredigheidstoets voor de rechtvaardiging niet te doorstaan.

Daarom bevelen we een wijziging van de wetgeving aan, zodat de instellingen of woningen zonder individuele meters ook toegang tot het sociaal tarief kunnen krijgen. We verwijzen hier ook naar het idee om een forfaitaire compensatie in te voeren voor huishoudens waaraan het sociaal tarief niet individueel kan worden toegekend.

8 RISICO'S VAN DE DIGITALISERING

Naast het risico op het niet-gebruik van de rechten is er ook nog de digitalisering van de diensten van algemeen belang en de complexe administratie daarvan.

De digitalisering van onze maatschappij, zowel van de openbare diensten als van de privésector, gaat snel, in België en elders. Die digitale revolutie zorgt voor een grondige omwenteling van de organisatie en de werking van onze maatschappij, op alle niveaus: economisch, sociaal, politiek, individueel... Ze omvat zowel kansen als gevaren en de voorbije twee jaar was er een duidelijke versnelling door de COVID-19-pandemie. De digitale transformatie staat centraal in die revolutie en heeft gevolgen voor de toegang tot noodzakelijke diensten en de rechten van mensen die het opgelegde ritme niet kunnen volgen.

De ontwikkeling van de digitale technologie is essentieel geworden in het sociale, economische, culturele en politieke leven van onze maatschappij en kan een echte vooruitgang betekenen voor mensen die zich in een eenvoudige administratieve situatie bevinden of over de juiste digitale vaardigheden en tools beschikken. Dat geldt echter niet voor heel wat kwetsbare burgers die nog kwetsbaarder dreigen te worden.

De voorbije jaren wees het Steunpunt tot bestrijding van armoede in zijn werk – overlegprocessen van anderhalf jaar waarin verenigingen van personen in armoede samenkwamen met andere actoren in de strijd tegen armoede – regelmatig op situaties waarin de digitalisering de toegang tot bepaalde diensten kon bemoeilijken voor personen in armoede. Al in 2015 vermeldde het Tweejaarlijks verslag ‘Publieke diensten en armoede’ een aantal risico’s van de digitale kloof voor de gelijkheid en de toegang tot rechten⁷³. In het Tweejaarlijks verslag ‘Duurzaamheid en armoede’ (2019) verschijnt de digitale kloof tussen de regels door in onderwerpen zoals mobiliteit en toegang tot duurzame consumptie en voeding⁷⁴. In het laatste Tweejaarlijks verslag, ‘Solidariteit en armoede’, dat in december 2021 werd gepubliceerd, benadrukken de deelnemers hoezeer de digitalisering van de samenleving was toegenomen en versneld door de COVID-19-crisis⁷⁵.

Zo zien we bijvoorbeeld in de energiesector dat het verlies aan menselijk contact bij het doorgeven van de metergegevens een bijkomend probleem vormt voor de meest kwetsbare mensen.

Het lijkt inderdaad noodzakelijk dat, in zo een belangrijk domein als energie, kwetsbare personen toegang hebben tot een dienstverlening die niet enkel digitaal is.

Unia, Myria en het Steunpunt tot bestrijding van armoede benadrukken dan ook het belang om zonder extra kosten verschillende manieren te garanderen voor de toegang tot publieke en privé-diensten, en ruimer ook tot alle diensten van algemeen belang, zodat geen enkele procedure alleen digitaal is.

9 RECHTVAARDIGE ECOLOGISCHE TRANSITIE

De energiecrisis kon, afgezien van haar directe impact, worden gezien als een opportuniteit voor verandering op middellange termijn. Achter de crisis zit volgens Francesco Contino, professor aan de UCLouvain, bijvoorbeeld ook een kans die we moeten grijpen. De crisis zou immers een hefboom zijn voor een noodzakelijke en dringende energietransitie. *‘Ik ga iets zeggen dat u misschien zal schokken, maar het is goed dat de prijs stijgt, zodat we beseffen dat we iets moeten veranderen. Het is een kans voor de*

---

⁷³ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2015). Publieke diensten en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie. Tweejaarlijks verslag 2014-2015, Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

⁷⁴ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2019). Duurzaamheid en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie. Tweejaarlijks verslag 2018-2019, Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

⁷⁵ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2019). Solidariteit en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie. Tweejaarlijks verslag 2020-2021, Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

*mensheid', vindt hij. 'De crisis in Oekraïne laat ons opnieuw de muur zien die we al 50 jaar aan het naderen zijn.'*⁷⁶

Maar als de ecologische transitie, waarvan de urgentie en de noodzaak niet meer moeten worden bewezen, fundamentele veranderingen in het dagelijkse leven van elke burger gaat teweegbrengen, is het absoluut noodzakelijk dat deze omwentelingen gepaard gaan met sociale maatregelen en dat de schokken ervan worden opgevangen, zodat de meest kwetsbare groepen uit onze samenleving niet nog meer worden benadeeld.

Die ecologische transitie moet dus rechtvaardig zijn. Met eerlijke of rechtvaardige transitie bedoelen we dat er in de aanpassingsstrategieën die een reactie zijn op de milieu- en economische crisis prioritair rekening moet worden gehouden met de kwetsbare posities⁷⁷ van bepaalde personen en groepen. De overheden moeten die eis integreren in alle maatregelen die ze nemen in de strijd tegen de klimaatopwarming.

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede definieert een rechtvaardige transitie als volgt: *'een transitie die enerzijds de vastgelegde doelstellingen haalt om binnen de planetaire grenzen te leven en die anderzijds op een rechtvaardige manier bereikt, d.w.z. dat niemand achterblijft. Hiervoor moet volgens ons de nadruk liggen op respect voor de mensenrechten, goed bestuur en participatie van alle bevolkingsgroepen, ook de meest kwetsbaren, in het bijzonder iedereen die in armoede en onzekerheid leeft. Dat is het leidmotief van de agenda voor duurzame ontwikkeling voor 2030 van de Verenigde Naties: to leave no one behind'.*

De overheden moeten systematisch kwetsbare situaties als uitgangspunt en hoeksteen hanteren ter verwezenlijking van de grondrechten van iedereen. Dat kan bijvoorbeeld door vanaf de uitwerking (evaluatie *ex ante*) de mogelijke impact te evalueren van een beleid of een maatregel op personen in een kwetsbare situatie (handicap⁷⁸, sociale positie, sociale afkomst en vermogen...), om die er zo goed mogelijk op af te stemmen. Uiteraard is het noodzakelijk om deze personen en de verschillende belanghebbende partijen bij dit proces te betrekken. Tot slot moet dringend *de basis worden gelegd voor een openbare en private energieproductie en -levering, maar ook voor een meer algemene reflectie over de planning van een eerlijke energietransitie, zowel ecologisch als sociaal.*⁷⁹

---

⁷⁶ [La facture annuelle de certains ménages pourrait atteindre 8000€ en 2023 : 'Une estimation correcte mais à nuancer' - rtbf.be](#)

⁷⁷ *'Kwetsbaarheid wordt gekwalificeerd als de toestand van een persoon die door bepaalde omstandigheden in rechte of in feite niet over voldoende autonomie beschikt om zijn grondrechten uit te oefenen, wat op zijn beurt een verhoogde bescherming door de overheid met verschillende middelen rechtvaardigt'*, D. Roman, 'Vulnérabilité et droits fondamentaux – rapport de synthèse', R.D.L.F., 2019, chron. nr. 19, p. 2, [www.revuedlf.com](#)

⁷⁸ Wat handicap betreft, bepaalt art. 4.1. c) van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap dat er rekening moet worden gehouden met de bescherming en de bevordering van de mensenrechten van personen met een handicap bij al het beleid en in alle programma's.

⁷⁹ Ligue des droits humains, *Mettre de l'énergie dans nos droits*, rapport 2022, [EDH2022-Precariteenergetique.pdf \(liguedh.be\)](#)

10 AANBEVELINGEN

We bevelen de federale regering en de verschillende regeringen van de gefedereerde entiteiten het volgende aan:

- Houd rekening met de realiteit van kwetsbare groepen door:
  - o te vertrekken vanuit hun realiteit en hun problemen bij het invoeren van nieuwe energiebeleidsmaatregelen; dat kan bijvoorbeeld door vanaf de uitwerking (evaluatie *ex ante*) de mogelijke impact te evalueren van een beleid of een maatregel op personen in een kwetsbare positie, zodoende de maatregelen zo goed mogelijk te kunnen ontwerpen;
  - o de kwetsbare personen en de verschillende belanghebbende partijen te betrekken bij de reflecties over het recht op energie.
- Behoud de toekenning van het sociaal tarief voor personen met recht op een verhoogde tegemoetkoming – op basis van het criterium inkomen – als aanvulling op de toekenning van het sociaal tarief op basis van sociaal statuut.
- Plan een nieuwe uitbreiding, degressief of trapsgewijs, van het sociaal tarief om de huishoudens die zich door hun inkomen net op de grens van de toekenning van het sociaal tarief bevinden beter te beschermen.
- Houd rekening met de effectieve verblijfplaats van de personen voor de toekenning van het sociaal tarief als die verschillend is van hun domicilie en voer een alternatieve procedure in om het sociaal tarief te verkrijgen voor de personen van wie het verblijfsadres en het adres in het Rijksregister niet overeenstemmen.
- Herinner alle gemeenten van het land aan hun verplichting om mensen in te schrijven op hun hoofdverblijfplaats, ook ‘voorlopig’ als dat nodig is.
- Zorg voor een dienst die informatie en begeleiding verstrekt over het sociaal tarief. Deze dienst moet zowel fysiek als digitaal vlot toegankelijk zijn en moet de meest kwetsbaren die van het sociaal tarief worden uitgesloten kunnen verderhelpen.
- Voorzie in de wetgeving een verplichting voor leveranciers om positief te reageren op aanvragen van collectieve voorzieningen die voldoen aan de reglementaire voorwaarden.
- Pas de wetgeving aan zodat hulp- en opvangvoorzieningen kunnen gebruikmaken van het sociaal tarief.
- Pas de wetgeving aan zodat personen die geen individuele meters hebben toegang hebben tot het sociaal tarief.
- Garandeer wettelijk en zonder extra kosten verschillende manieren voor de toegang tot publieke en privé-diensten, en ruimer nog tot alle diensten van algemeen belang, zodat geen enkele procedure uitsluitend digitaal is.

11 CONTACTEN UNIA – STEUNPUNT TOT BESTRIJDING VAN ARMOEDE -MYRIA

STEUNPUNT TOT BESTRIJDING VAN ARMOEDE

Henk.Vanhootegem@cntr.be

UNIA

Anaïs.Lefrère@unia.be

Sebastien.Francois@unia.be

MYRIA

Gwenda.Decooman@myria.be

Mathieu.Beys@myria.be